

Asia: VN/6466/2026

Lausuntopyyntö Oikeuspalveluviraston toimipaikoista annetun oikeusministeriön asetuksen muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Keski-Pohjanmaan liitto kiittää antaa lausunto Oikeuspalveluviraston toimipaikoista annetun oikeusministeriön asetuksen muuttamisesta lausuntikierroksen palautteilla tarkennettuna.

Keski-Pohjanmaan liitto toteaa, että uudistuksen tavoitteet ovat sinänsä ymmärrettävinä, vaikkakin uudistuksen peruste on enemmän fiskaalinen kuin tosiasiallisesti palvelujen laatua ja saatavuutta edistävä. Siksi esitettävää muutosta on arvioitava ennen kaikkea kansalaisten tosiasiallisen palvelujen saatavuuden, kuntavaikutusten ja alueellisen yhdenvertaisuuden näkökulmista.

Tarkennettu asetusluonnos ei olennaisesti poista aiemmassa lausunnossa esiin nostettuja huolia, vaan vahvistaa sen, että toimipaikkaverkostoa supistetaan merkittävästi. Oikeuspalveluviraston asetuksessa säädettyjen toimipaikkojen määrä olisi jatkossa 38, ja asiakkaiden vastaanotto muualla kuin asetuksessa mainituissa toimipaikoissa jäisi mahdolliseksi tarpeen mukaan.

Keskeinen muutos tai täsmennys on se, että 18.6.2026 luonnoksessa Kokkola säilyy toimipaikkana sekä edunvalvonta- ja talous- ja velkaneuvontapalveluissa että oikeusapupalveluissa, mikä on Keski-Pohjanmaan maakunnan kannalta myönteinen lähtökohta. Samalla tämä merkitsee kuitenkin sitä, että maakunnan sisäinen palveluverkko keskitetään käytännössä Kokkolaan, mikä ei täysin vastaa aiemmassa lausunnossa esitettyyn huoleen Kannuksen ja Kaustisen toimipisteiden lakkauttamisen vaikutuksista esimerkiksi Perhon ja Halsuan asukkaiden asiointimatkoihin.

Johtopäätökset edunvalvonnan järjestelyistä

Edunvalvonnan osalta 18.6.2026 luonnos vahvistaa aiemmassa lausunnossa kuvatun kehityssuunnan: toimistot muodostetaan aiempaa laajemmiksi alueellisiksi kokonaisuuksiksi, ja palveluverkko perustuu harvempaan toimipaikkarakenteeseen. Aiemmassa lausunnossa Keski-Pohjanmaan liitto totesi, että edunvalvontatoimistojen määrä vähenisi selvästi ja että olennaista on turvata palvelujen saatavuus myös laajempien toimialueiden sisällä.

Maakunnan kannalta myönteistä on, että Kokkola on mukana Länsi-Suomen edunvalvontatoimiston toimipaikkana. Tämä turvaa sen, että maakunnassa säilyy varsinainen asetuksessa mainittu edunvalvonnan toimipaikka.

Kriittinen kysymys on kuitenkin se, riittääkö Kokkolaan keskitetty toimipaikkarakenne turvaamaan palvelun tosiasiallisen saavutettavuuden koko maakunnassa. Edunvalvonnan asiakkaat ovat usein henkilöitä, joiden toimintakyky, liikkumismahdollisuudet tai asiointikyky voi olla heikentynyt, minkä vuoksi pelkkä muodollinen toimipaikan olemassaolo maakunnassa ei vielä takaa palvelun yhdenvertaista saatavuutta. Tämä vastaa aiemmassa lausunnossa esiin nostettua huolta siitä, että henkilökohtainen tapaaminen voi olla välttämätön asiakkaan oikeusturvan ja elämäntilanteen vuoksi.

Johtopäätöksenä voidaan todeta, että edunvalvonnan osalta jatkovalmistelussa tulee esittää sitovia tai vähintään selkeästi kuvattuja käytäntöjä siitä, miten liikkuva palvelu, ajanvarauksellinen asiointi ja asiakkaan luona tapahtuva asiointi toteutetaan maakunnan reuna-alueilla.

Johtopäätökset talous- ja velkaneuvontatoimistojen järjestelyistä

Talous- ja velkaneuvonnan osalta 18.6.2026 luonnos vastaa aiemman lausunnon kuvaamaa linjaa: talous- ja velkaneuvonta erotetaan omaksi toimialakseen, ja sille muodostetaan edunvalvonnan kanssa yhdenmukainen alueellinen toimistorakenne. Aiemmassa lausunnossa Keski-Pohjanmaan liitto piti muutosta sisällöllisesti merkittävänä ja totesi, että talous- ja velkaneuvonnasta tulisi oma toimialansa omine toimistoineen ja johtavine talous- ja velkaneuvojineen.

Myönteistä myös talous- ja velkaneuvonnan osalta on, että Kokkola säilyy Länsi-Suomen talous- ja velkaneuvontatoimiston toimipaikkana. Tämä on tärkeää, koska talous- ja velkaneuvonnalla on suora yhteys kuntalaisten arjen kriisitilanteisiin, velkaantumisen ehkäisyyn, asumisen ongelmiin ja sosiaalisten ongelmien kasautumisen ehkäisemiseen. Aiemmassa lausunnossa Keski-Pohjanmaan liitto toi esille haasteena sen, että palvelun heikko saavutettavuus voi lisätä painetta kuntien sosiaalipalveluihin, asumisneuvontaan ja muihin hyvinvointia tukeviin palveluihin.

Huolena on myös se, että talous- ja velkaneuvonnan asiakkaat ovat usein taloudellisesti, sosiaalisesti tai digitaalisesti haavoittuvassa asemassa. Jos palvelu käytännössä etäännyy maakunnan sisällä, matka-, aika- ja digiasioinnin esteet voivat johtaa siihen, että apua haetaan liian myöhään tai ei

lainkaan. Tämä voi heikentää uudistuksen ennaltaehkäisevää vaikutusta ja kasvattaa välillisesti kuntien palvelupainetta.

Johtopäätöksenä talous- ja velkaneuvonnasta voidaan todeta, että muutoksen seurauksena matalan kynnyksen palvelujen säilyttäminen koko maakunnassa korostuu, ei vain Kokkolassa. Erityisesti tulee huolehtia, että ajanvarauksellisia vastaanottoja voidaan järjestää myös muissa kunnissa ja että yhteistyö kuntien, hyvinvointialueen, työllisyyspalvelujen ja sosiaalipalvelujen kanssa määritellään käytännön tasolla.

Palvelujen saatavuus Keski-Pohjanmaan maakunnan asukkaille

Esitysluonnoksessa valtakunnallinen esitetty saavutettavuusarvio on sinänsä myönteinen. Sen mukaan 97,4 prosenttia väestöstä saavuttaisi Oikeuspalveluviraston toimipaikan enintään tunnissa. Keski-Pohjanmaan näkökulmasta valtakunnallinen keskiarvo ei kuitenkaan riitä arvioimaan vaikutuksia. Jo aikaisemmassa lausunnossa Keski-Pohjanmaan liitto totesi, että valtakunnalliset keskiarvot eivät kuvaa niiden kuntien tilannetta, joissa asiointimatkat kasvavat olennaisesti, ja että Kannuksen ja Kaustisen toimipisteiden poistuminen voi pidentää esimerkiksi Perhon ja Halsuan asukkaiden asiointimatkaa Kokkolaan yli tuntiin.

Palvelujen saatavuuden kannalta ratkaisevaa on, muutetaanko luonnoksen yleinen mahdollisuus ottaa asiakkaita vastaan muuallakin kuin asetuksessa mainituissa toimipaikoissa käytännössä toimivaksi palvelulupaukseksi. Jos tämä jää vain harkinnanvaraiseksi mahdollisuudeksi ilman resursseja, aikatauluja ja yhteistyörakenteita, palvelujen tosiasiallinen saavutettavuus voi heiketä niillä alueilla, joilla fyysinen toimipaikka poistuu.

Kielelliset oikeudet

Esitysluonnoksessa kielellisiä oikeuksia on arvioitu valtakunnallisesti erityisesti ruotsinkielisten ja saamelaisten palvelujen kannalta. Luonnoksen mukaan ruotsinkielisillä alueilla toimipaikan saavutettavuus ei eroa olennaisesti suomenkielisistä alueista, ja Porvoon sekä Raaseporin toimipaikat säilytetään ruotsinkielisten oikeuksien turvaamiseksi. Lisäksi Inarin toimipaikka säilytetään saamen kielilain mukaisella saamelaisten kotiseutualueella.

Keski-Pohjanmaan maakunnan näkökulmasta kielellisiä oikeuksia on kuitenkin tarkasteltava myös kaksikielisen ja ruotsinkielistä väestöä sisältävän rannikkoalueen näkökulmasta. Keski-Pohjanmaan liitto pitää myönteisenä sitä, että ruotsinkielisten palvelujen turvaaminen ja mahdollisuus tapaamiseen muualla kuin varsinaisissa toimipaikoissa on huomioitu. Samalla korostetaan, että järjestelyjen toimivuus riippuu niiden käytännön toteutuksesta ja resursoinnista.

Johtopäätöksenä kielellisistä oikeuksista voidaan todeta, että Kokkolan toimipaikan säilyminen on tärkeä mutta ei yksin riittävä tae siitä, että suomen- ja ruotsinkieliset palvelut ovat yhdenvertaisesti saatavilla koko maakunnassa. Oikeuspalveluviraston tulee varmistaa ruotsinkielisen palvelukyvyyn Kokkolan toimipaikassa sekä tarvittaessa liikkuvissa ja etäpalveluissa.

Kaiponen Jyrki
Keski-Pohjanmaan liitto - Johto